

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2026

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια)

A1.α. 1. Σωστό

2. Λάθος A1.β.

- i) Η αντωνυμία «αὐτοῖς» αναφέρεται στις λέξεις: «τὰς ἐπιθυμίας» και «τὰς ὀργάς»
- ii) Η αντωνυμία «τούτων» αναφέρεται στη λέξη: «ἐνεργείας»

B1.

Ο Αριστοτέλης προσθέτει ένα νέο επιχείρημα με το οποίο δείχνει ότι η αρετή είναι προϊόν εθισμού και η ποιότητά της εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που την προκαλεί. Η δημιουργία και ο εκφυλισμός της επίκτητης ιδιότητας προκύπτουν από αντίστοιχους λόγους και την ποιότητα εθισμού.

Έτσι για τους συγκεκριμένους λόγους και με την και με την κατάλληλη άσκηση οι άνθρωποι κατακτούν την αρετή και ακριβώς για τους αντίθετους λόγους και με την ακατάλληλη άσκηση η αρετή εκφυλίζεται (ἐκ τῶν αὐτῶν και διὰ τῶν αὐτῶν και γίνεται πᾶσα ἀρετὴ και φθείρεται).

- Ο Αριστοτέλης διατυπώνει ένα θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος της φιλοσοφικής σκέψης: γένεσις-φθορά για να δείξει ότι η γέννηση και η φθορά των αρετών προέρχονται από τα ίδια αίτια και με τα ίδια μέσα. Οι αιτίες δημιουργίας και η ποιότητα του εθισμού καθορίζουν την αρετή ως επίκτητη ιδιότητα.
- Προς επίρρωση του συλλογισμού επανέρχεται αναλογικά στην περίπτωση των τεχνών. Τα παραδείγματα με τους κιθαριστές και τους οικοδόμους χρησιμοποιούνται για να δείξει ότι με την καλή εξάσκηση πετυχαίνει κανείς τον στόχο του ενώ με την κακή αποτυγχάνει. Με τα εμπειρικά παραδείγματα του οικοδόμου και του κιθαριστή τονίζει ότι υπάρχουν καλή και κακή άσκηση στην ποιότητα της επίκτητης ιδιότητας (ἐκ τοῦ κιθαρίζειν... λοιποὶ πάντες)
- Το ίδιο συμβαίνει με την ηθική αρετή: αποκτά κανείς την ηθική αρετή αν εξασκηθεί και εθισθεί στις ηθικές πράξεις, αν δεν εξασκηθεί, δε θα την κατακτήσει. Οπότε, η επανάληψη ποιοτικά ὁμοίων ενεργειῶν διαμορφώνει ανάλογη ποιότητα στον χαρακτήρα μας.

Η συμβολή του δασκάλου είναι απαραίτητη για την υπόδειξη του σωστού εθισμού.

- Με υποθετικό συλλογισμό ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι αν η ηθική αρετή υπήρχε εκ φύσεως στους ανθρώπους, θα ήταν καθορισμένο από τη φύση αν αυτοί θα ήταν καλοί ή κακοί και δεν θα χρειαζόταν να τους διδάξει κανένας τίποτα σχετικό (Εἶ γάρ μη οὕτως εἶχεν... ἀγαθοὶ ἢ κακοί).
- Ο δάσκαλος διδάσκει κανόνες αρετής, τρόπους εφαρμογής και εκπαιδεύει στη σωστή άσκηση.

Επομένως η αναγκαιότητα του δασκάλου δείχνει ότι οι άνθρωποι δεν έχουν από τη φύση τους τις αρετές, αλλά είναι επίκτητες. Ο ρόλος του δασκάλου είναι απαραίτητος αφού διδάσκει τους κανόνες και τον σωστό τρόπο εφαρμογής. Μέσα στην πολιτεία, νομοθέτης λειτουργεί ως παιδαγωγός του πολίτη, στοιχείο που αποτελεί κοινό τόπο στην αρχαία ελληνική σκέψη.

B2. Κοινός τόπος στα δύο αποσπάσματα είναι η κοινωνική διάσταση της δικαιοσύνης.

-Ο Αριστοτέλης επικεντρώνει την προσοχή του στον τρόπο με τον οποίο μπορεί ο άνθρωπος να γίνει φορέας της συγκεκριμένης αρετής. Το «κλειδί» είναι η ποιότητα της συμπεριφοράς στο πεδίο των κοινωνικών συναναστροφών και οικονομικών συναλλαγών (έν τῷ συναλλάγμασι).

-Εφόσον η συμπεριφορά είναι ορθή με κριτήριο το κοινωνικά αποδεκτό, «γεννιέται» η αρετή της δικαιοσύνης. Στην αντίθετη περίπτωση, προκύπτει η κακία της αδικίας. (γινόμεθα ... ἄδικοι).

-Συνεπώς, ο χαρακτήρας των επιλογών στο κοινωνικό πεδίο καθορίζει την ποιότητα της «έξης».

Αντίστοιχα, ο Σταθόπουλος αντιμετωπίζει τη δικαιοσύνη όχι ως το γράμμα του νόμου ή ως αφηρημένη έννοια αλλά ως αρετή με κοινωνικό χαρακτήρα.

-Αντιμετωπίζει τη δικαιοσύνη ως «αρετή προς ἕτερον», δηλαδή ως αρετή που αποκτά νόημα μέσα από την κοινωνική αλληλεπίδραση.

-Η κοινωνική αλληλεγγύη είναι ηθικό χρέος και συνδέεται αναπόσπαστα με τη βαθύτερη ουσία της δικαιοσύνης (εκπλήρωση του χρέους ... αλληλεγγύης).

-Η δικαιοσύνη είναι ηθική αρετή που διαπερνά το σύνολο των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων (η δίκαιη αυτή συμπεριφορά ...ατομικές ή συλλογικές σχέσεις).

Συνεπώς, η δικαιοσύνη αφορά τις πράξεις, όπως αυτές εκδηλώνονται στην καθημερινότητα και αξιολογούνται με βάση το κοινωνικό τους αποτύπωμα.

B3.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

B4. ρυπογόνος : γινόμενον, γίνεται, γίνονται, ἐγίνοντο, γινόμεθα ανάθεση : νομοθέται
ένδεια : ἔδει ξέφρενος : σώφρονες διάστρεμμα : ἀναστρέφεισθαι

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Λυσίας, Υπέρ του Σηκού Απολογία, 27-29)

Γ1. Μετάφραση Επομένως ποιος θα τολμούσε, αν έτσι έχουν αυτά, να επιχειρήσει κάτι παρόμοιο; Όμως, μου φαίνεται παράδοξο ότι εσείς, στους οποίους έχει ανατεθεί από την πόλη να φροντίζετε όλο τον καιρό για τα ιερά ελαιόδεντρα, ούτε με τιμωρήσατε με

πρόστιμο ποτέ ως τώρα με τη δικαιολογία ότι εργαζόμουν παράνομα, ούτε ότι με παραπέμψατε σε δίκη με τη δικαιολογία ότι έκοψα κάποια (ελαιόδεντρα), ενώ αυτός ο οποίος ούτε τυχαίνει να καλλιεργεί κάπου κοντά ούτε να έχει επιλεγεί ως φροντιστής τους ούτε να βρίσκεται σε ηλικία ώστε να γνωρίζει για τέτοια ζητήματα να με καταγγέλλει ότι έκοψα ιερό ελαιόδεντρο.

Γ2. Ο κατηγορούμενος υπερασπιζόμενος τον εαυτό του από την κατηγορία ότι έκοψε ένα ιερό ελαιόδεντρο, επιστρατεύει μια σειρά από ισχυρά λογικά επιχειρήματα (εικότα) και αντικειμενικά δεδομένα για να αποδείξει την αθωότητά του και τον παραλογισμό της κατηγορίας. Αρχικά, προβαίνει σε μια σύγκριση ανάμεσα στην περίοδο της τυραννίας των τριάκοντα και την παρούσα δημοκρατία («δημοκρατίας ούσης»). Επισημαίνει ότι, αν είχε την πρόθεση να παρανομήσει, θα το έπραττε τότε, καθώς το πολιτικό καθεστώς ευνοούσε την αδικία και ο ίδιος διέθετε δύναμη. Εφόσον δεν διέπραξε κανένα αδίκημα σε εκείνη την ευνοϊκή για αυθαιρεσίες συγκυρία, είναι παράλογο να το πράττει τώρα υπό δημοκρατικό πολίτευμα. Στη συνέχεια, αποδεικνύει ότι η φύση του κτήματος καθιστά την πράξη πρακτικά αδύνατη λόγω έλλειψης κάλυψης. Όπως αναφέρει, το χωράφι είναι εντελώς γυμνό (δεν υπάρχει άλλο δέντρο παρά μόνο ο σηκός της μιας ελιάς), περιβάλλεται κυκλικά από δρόμο («κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει») και συνορεύει και από τις δύο πλευρές με κατοικημένες περιοχές («ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν»). Το κυριότερο είναι ότι το μέρος είναι αφύλακτο και ορατό από παντού. Επομένως, μόνο ένας άνθρωπος με ακραία απερισκεψία (ἐμαυτῶ κακονούστατος) θα επιχειρούσε μια τέτοια έκνομη ενέργεια μπροστά στα μάτια όλων. Τέλος, η απολογία κορυφώνεται με την ανάδειξη της αντίφασης ανάμεσα στην επίσημη Πολιτεία και τον κατηγορο. Η Βουλή και οι αρμόδιοι φορείς, που έχουν εκ του νόμου την αδιάλειπτη εποπτεία των ιερών ελαιόδεντρων («οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως... προστέτακται... ἐπιμελεῖσθαι»), δεν τον τιμώρησαν ποτέ για παράνομη εργασία ούτε τον οδήγησαν σε δίκη. Αντίθετα, εγκαλείται από έναν κατηγορο που δεν είναι ούτε γείτονας-γεωργός, ούτε εκλεγμένος επιμελητής, ούτε καν διαθέτει την κατάλληλη ηλικία για να γνωρίζει την ιστορία του συγκεκριμένου κτήματος.

Γ3.α. τοῦτον : τούτους ὅς : οἱ γεωργῶν : γεωργοῦντες τυγχάνει : τυγχάνουσι(ν) ἐπιμελητής : ἐπιμεληταὶ ἥρημένος : ἥρημένοι

Γ3.β. διαβεβλημένος : διαβλήθητι ἀφανίζεις : ἀφανιεῖν φησιν : φαίη περιοικοῦσι : περιώκουν

Γ4.α.

- ούσης: Χρονική μετοχή, γενική απόλυτη (με υποκείμενο δημοκρατίας). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο παρανομεῖν.
- ἀδικεῖν: Τελικό απαρέμφατο ως Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα ἐξῆν.
- ἐμαυτῶ: Δοτική αντικειμενική από το κακονούστατος (ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός).
- ἐλαῶν: Αντικείμενο στο ἐπιμελεῖσθαι.
- ὡς ἀφανίσαντα: Αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας, συνημμένη στο αντικείμενο με, ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο εις κίνδυνον καταστῆσαι . ἐπιμελητής: Κατηγορούμενο στο υποκείμενο ὅς από το ἥρημένος.

Γ4.β.

- Υπόθεση: εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῶ κακονούστατος ἦν (οριστική ιστορικού χρόνου)
- Απόδοση: ἄν... ἐπεχείρησα (δυνητική Οριστική). Εἶδος: Το αντίθετο του πραγματικού Μετατροπή στο προσδοκώμενο:
- Υπόθεση: Ἐὰν μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῶ κακονούστατος ᾶ,
- Απόδοση: τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπιχειρήσω.

